

Euroopa Liidu
Nõukogu

Brüssel, 11. juuli 2023
(OR. en)

11761/23

CYBER 184
DROIPEN 107
IA 180
JAI 998
MI 607
TELECOM 229

SAATEMÄRKUSED

Saatja:	Euroopa Komisjoni peasekretär, allkirjastanud Martine DEPREZ, direktor
Kättesaamise kuupäev:	10. juuli 2023
Saaja:	Thérèse BLANCHET, Euroopa Liidu Nõukogu peasekretär
Komisjoni dok nr:	COM(2023) 363 final
Teema:	KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE, milles hinnatakse, kui suures osas on liikmesriigid võtnud vajalikke meetmeid, et täita direktiivi (EL) 2019/713, mis käsitleb mitterahaliste maksevahenditega seotud pettuste ja võltsimise vastast võitlust ja millega asendatakse nõukogu raamotsus 2001/413/JSK

Käesolevaga edastatakse delegatsioonidele dokument COM(2023) 363 final.

Lisatud: COM(2023) 363 final

Brüssel, 10.7.2023
COM(2023) 363 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE,

milles hinnatakse, kui suures osas on liikmesriigid võtnud vajalikke meetmeid, et täita direktiivi (EL) 2019/713, mis käsitleb mitterahaliste maksevahenditega seotud pettuste ja võltsimise vastast võitlust ja millega asendatakse nõukogu raamotsus 2001/413/JSK

1. Sissejuhatus

Mittesularahaliste maksevahenditega (nt krediit- või maksekaardid) seotud pettused ja võltsimised on organiseeritud kuritegevuse oluline tuluallikas ning soodustavad muud kuritegevust, näiteks terrorismi ning uimasti- ja inimkaubandust. Selline kuritegevus toob kaasa märkimisväärset kahju – 2019. aastal oli ühtses euromaksete piirkonnas (SEPA) väljastatud kaartidega tehtud petturlike tehingute väärtus kokku 1,87 miljardit eurot¹. Valdav enamik petturlikest tehingutest on seotud pettustega, mille puhul kaarti ei esitata. 2019. aastal oli 80 % kaardipettuste väärtusest seotud tehingutega, mille puhul kaarti ei esitatud, st interneti, posti või telefoni teel tehtud maksetega². Kaardi esitamiseta pettuste tõttu kaotati 2019. aastal 1,50 miljardit eurot, mis on 4,3 % rohkem kui eelnenud aastal³.

Täheldada võib selget piiriülest mõõdet – 2019. aastal oli enam kui pool pettuste koguväärtusest seotud SEPAs tehtud piiriüleste tehingutega. Geograafilisest vaatenurgast moodustasid riigisisised tehingud 2019. aastal 89 % kõigi kaarditehingute väärtusest, kuid petturlike tehingute väärtusest üksnes 35 %. SEPAs tehtud piiriüleised tehingud moodustasid 9 % kõigi tehingute väärtusest, ent 51 % teatatud pettustest⁴.

Selleks et nende kuritegude vastu tulemuslikult võidelda, peavad liikmesriigid koos kindlaks määrama, millist tegevust tuleks käsitada mittesularahaliste maksevahenditega seotud pettuste ja võltsimistena. Samuti on vaja ühtlustatud karistustasemeid ja operatiivmeetmeid, et teatada kuritegudest ja vahetada teavet ametiasutuste vahel. Sellest tulenevalt võtsid Euroopa Parlament ja nõukogu 17. aprillil 2019 vastu direktiivi (EL) 2019/713 (edaspidi „direktiiv“), mis käsitleb mittesularahaliste maksevahenditega seotud pettuste ja võltsimise vastast võitlust ja millega asendatakse nõukogu raamotsus 2001/413/JSK⁵. Käesoleva aruandega täidetakse direktiivi artiklis 21 sätestatud kohustus.

1.1. Direktiivi eesmärk ja kohaldamisala

Direktiivi eesmärk on ühtlustada liikmesriikide⁶ kriminaalõigust mittesularahaliste maksevahenditega seotud pettuste ja võltsimise valdkonnas ning parandada pädevate asutuste koostööd. Sel eesmärgil on direktiivis kehtestatud kuritegude ja karistuste määratlemise miinimumnormid. Direktiivi kohaldamisala on lai – selle alla kuulub igasugune „materiaalne või mittemateriaalne kaitstud vahend, ese või teave või nende kombinatsioon, mis ei ole seaduslik sularahaline maksevahend, ning mis võimaldab üksi või seostatuna muu menetluse või menetlustega valdajal või kasutajal üle kanda raha või rahalist väärtust, kaasa arvatud digitaalsete vahetusvahendite abil“ (artikli 2 punkt a)⁷. Näiteks kuulub selle määratluse alla

¹ Euroopa Keskpanga 7. aruanne kaardipettuste kohta, kättesaadav aadressil

<https://www.ecb.europa.eu/pub/cardfraud/html/ecb.cardfraudreport202110~cac4c418e8.et.html>.

² Sealsamas.

³ Sealsamas.

⁴ Sealsamas.

⁵ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2019.123.01.0018.01.EST.

⁶ Kui ei ole märgitud teisiti, osutavad mõisted „liikmesriigid“ ja „kõik liikmesriigid“ edaspidi kõigile liikmesriikidele, kelle jaoks on nimetatud direktiiv siduv, s.o kõigile ELi liikmesriikidele peale Taani ja Iirimaa, kes ei osalenud direktiivi vastuvõtmises kooskõlas (vastavalt Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule) lisatud protokolliga Taani seisukoha kohta ning protokolliga nr 21 Ühendkuningriigi ja Iirimaa seisukoha kohta.

⁷ Kui ei ole märgitud teisiti, on kõigi osutatud artiklite puhul tegemist direktiivi artiklitega.

mobiilimakserakendus koos vastava autoriseerimisprotseduuriga (nt PIN). Samuti hõlmab see virtuaalvaluutat (artikli 2 punkt d, artikkel 6).

Direktiivis on määratletud konkreetsed kuriteod, täpsemalt:

- mittedularahaliste maksevahendite kasutamine pettuse eesmärgil (artikkel 3);
- kuriteod, mis on seotud materiaalsete mittedularahaliste maksevahendite kasutamisega pettuse eesmärgil (artikkel 4);
- kuriteod, mis on seotud mittemateriaalsete mittedularahaliste maksevahendite kasutamisega pettuse eesmärgil (artikkel 5);
- infosüsteemidega seotud pettus (artikkel 6);
- nimetatud kuritegude toimepanemisel kasutatavate vahendite ebaseaduslik pakkumine (artikkel 7).

Lisaks sellele laiendatakse direktiiviga **kriminaalvastutust**, et see hõlmaks eespool nimetatud kuritegude toimepanemisele kihutamist ja kaasaaitamist ning kuriteokatseid füüsiliste ja/või juriidiliste isikute poolt (artikkel 8).

Direktiivis osutatud kuritegude eest määratavate **karistuste** minimaalsed ülemmäärad on sätestatud artiklis 9.

Järgnevate artiklitega kehtestatakse **juriidiliste isikute vastutuse** miinimumtingimused (artikkel 10) ja karistused, mille hulka kuuluvad kriminaalõiguslikud või muud trahvid (artikkel 11, mis sisaldab ka nende isikute suhtes kohaldatavate muude karistuste näidisloetelu).

Artikli 12 eesmärk on tagada, et direktiivis kindlaks määratud tingimustele vastavad kuriteo toimepanijad võetaks direktiivi artiklites 3–8 sätestatud kuritegude eest vastutusele. Liikmesriigi **jurisdiktsioon** tuleb kehtestada juhul, kui a) kuritegu on tervikuna või osaliselt toime pandud selle liikmesriigi territooriumil ja/või b) kuriteo toimepanija on selle liikmesriigi kodanik. Teisisõnu on direktiivi artikli 12 lõike 1 punktis a sätestatud territoriaalsuse põhimõte ning punktist b tuleneb kodakondsuse olemasolu põhimõte.

Direktiivi artikli 13 lõike 1 kohaselt peavad artiklites 3–8 osutatud kuritegude uurimisel ja süüdistuste esitamisel kasutatavad **uurimismeetmed** olema tulemuslikud, proportsionaalsed ning kättesaadavad vastutavatele isikutele, üksustele ja talitustele. Vastavalt direktiivi artikli 13 lõikele 2 peaks artiklites 3–8 osutatud kuritegudega seotud teave kõnealuseid kuritegusid uurivate või nendega seoses süüdistusi esitavate asutusteni jõudma ilma põhjendamatu viivitusega.

Mis puudutab teabevahetust, siis peavad liikmesriigid artikli 14 kohaselt tagama, et neil on toimivad riiklikud **kontaktpunktid**, mis tegutsevad seitse päeva nädalas ööpäev läbi ja saavad vastata välisriikide kiireloomulistele abitaotlustele hiljemalt kaheksa tunni jooksul.

Peale selle peavad liikmesriigid direktiivi artikli 15 lõike 1 kohaselt looma asjakohased kanalid, mille kaudu **teatatakse** artiklites 3–8 osutatud **kuritegudest** põhjendamatu viivitusega avaliku sektori asutustele. Eeskätt peaksid finantsasutused teatama pettusekahtlustest õiguskaitse- ja kohtuasutustele (artikli 15 lõige 2). Kuritegudest teatamine on sageli kriminaaluurimise lähtekoht (põhjendus 27).

Direktiivi artiklites 16 ja 17 käsitletakse vastavalt **ohvrite abistamist ja toetamist ning ennetusmeetmeid**.

1.2. Aruande eesmärk ja metoodika

Direktiivi artiklis 20 on sätestatud, et liikmesriigid jõustavad direktiivi täitmiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid hiljemalt 31. maiks 2021 ning teatavad nendest komisjonile.

Käesoleva aruandega täidetakse direktiivi artiklis 21 komisjonile pandud kohustus esitada Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruanne, milles hinnatakse, millises ulatuses on liikmesriigid võtnud direktiivi järgimiseks vajalikke meetmeid. Selles aruandes – mis on esimene direktiivi artikli 21 alusel esitatud aruanne – antakse ülevaade liikmesriikide võetud peamistest ülevõtmismeetmetest.

Direktiivi ülevõtmiseks liikmesriikides tuli koguda teavet asjakohaste õigusaktide ja haldusmeetmete kohta, seda analüüsida, valmistada ette uued õigusaktid või üldjuhul muuta olemasolevaid, tagada õigusaktide vastuvõtmine ning lõpuks esitada komisjonile aruanne.

Ülevõtmistähtpäevaks (31. mai 2021) oli üheksa liikmesriiki teavitanud komisjoni direktiivi täielikust ülevõtmisest ja oma ülevõtmismeetmetest. 2021. aasta juulis algatas komisjon riiklikest ülevõtmismeetmetest teatamata jätmise tõttu rikkumismenetluse ülejäänud 16 liikmesriigi suhtes: AT, BE, BG, CY, CZ, EL, ES, HR, IT, LU, LV, MT, PL, PT, RO ja SI⁸. Sellest asjast saati on ülevõtmismeetmetest teatanud 15 liikmesriiki, kuid 30. aprilli 2023. aasta seisuga on riiklikest ülevõtmismeetmetest teatamata jätmise tõttu algatatud rikkumismenetlus veel pooleli Bulgaaria puhul⁹.

Aruandes alljärgnevalt esitatud kirjeldus ja analüüs põhinevad tabelil, mille liikmesriigid olid riiklike ülevõtmismeetmete kohta esitanud 31. jaanuariks 2023. Arvesse ei ole võetud pärast nimetatud kuupäeva saabunud teateid. Arvestati kõiki teatatud meetmeid, mille puhul osutati siseriiklikele õigusaktidele, kohtuotsuseid ning vajaduse korral üldtunnustatud õigusteooriat. Lisaks sellele võttis komisjon analüüsi vältel liikmesriikidega otse ühendust, kui see oli asjakohane lisateabe või -selgituste saamiseks. Analüüsis võeti arvesse kogu saadud teavet.

Lisaks aruandes märgitud küsimustele võib esineda ka muid ülevõtmisega seotud probleeme ja olla olemas sätteid, millest komisjoni ei ole teavitatud, samuti võivad tulevikus aset leida seadusandlikud ja muud muudatused. Seepärast ei takista aruanne komisjonil hindamast veel mõningaid sätteid, et liikmesriike direktiivi ülevõtmisel ja rakendamisel jätkuvalt toetada.

---

⁸ Selles dokumendis on liikmesriikide nimesid lühendatud järgmiste põhimõtete kohaselt: <http://publications.europa.eu/code/et/et-5000600.htm>.

⁹ Teavet rikkumismenetlusi käsitlevate komisjoni otsuste kohta vt http://ec.europa.eu/atwork/applying-eu-law/infringements-proceedings/infringement_decisions/?lang_code=et.

2. Ülevõtmismeetmed

2.1. Õigusmõisted

Artiklis 2 on määratletud direktiivis kasutatud põhimõisted, st: mittesularahaline maksevahend, kaitstud vahend, ese või teave, digitaalne vahetusvahend, virtuaalvaluuta, infosüsteem, arvutiandmed, juriidiline isik.

Enamik liikmesriike on need määratlused üle võtnud seadustega, mis kehtisid enne direktiivi jõustumist või võeti vastu pärast selle jõustumist. Mõnel juhul ei ole kuritegude määratlusi esitatud eraldi sätetes, vaid need on üle võetud karistusseadustiku üldsätetega, millel on laiem kohaldamisala, nt vargusi käsitlevad sätted. Seega ei pruugi asjaolu, et määratluse sõnasõnalisest ülevõtmisest ei ole teatatud, tingimata tähendada seda, et see on üle võtmata või üle võetud puudulikult.

Peale selle sisaldab mitu määratlust ristviidet muudes direktiivides sätestatud määratlustele.

a) Mittesularahalised maksevahendid

Hindamise tulemusena tehti kindlaks vähemalt üks puuduliku ülevõtmise juhtum, mille korral nõukogu raamotsuses 2001/413/JSK kehtestatud määratlust ei olnud ajakohastatud. Sellest tulenevalt osutatakse selles üksnes materiaalsetele maksevahenditele ja see ei sisalda direktiivi määratluses sisalduvat fraasi „kaitstud vahend, ese või teave või nende kombinatsioon“.

b) Kaitstud vahend, ese või teave

Paljud liikmesriigid ei ole seda määratlust oma õigusesse üle võtnud (BG, CZ, EE, ES, FI, HR, LT, NL, PL, PT, RO, SI). Seda ei loeta tingimata ülevõtmata jätmiseks, arvestades, et enamasti on tähendus mõistetav selgitusteta või on see tuletatav mittesularahalise maksevahendi määratluse sõnastusest. Mõnes liikmesriigis on seda mõistet selgitatud ettevalmistavates aktides.

c) Digitaalsed maksevahendid ja virtuaalvaluuta

Nende kahe mõiste määratlused on direktiivis (EL) 2019/713 kesksel kohal, pidades silmas, et direktiivi põhieesmärk oli võtta arvesse asjaolu, et raamotsus 2001/413/JSK ei kajastanud enam tegelikku olukorda ning et selles ei pööratud piisavalt tähelepanu uutele probleemidele ega tehnoloogia arengu suundumustele (näiteks virtuaalvaluutad ja mobiilimaksud), mis vajasisid käsitlemist, et kõnealusele nähtusele terviklikul viisil reageerida ja täita soovimatud lüngad kriminaliseerimisel.

Ülevõtmise puhul oli peamine probleem direktiivi artikli 2 punktis d määratletud virtuaalvaluuta mõiste ulatus. Kui e-raha määratlus on üle võetud kõigis liikmesriikides – sageli e-raha direktiivi¹⁰ ülevõtmise tulemusena –, siis virtuaalraha määratlus ja mõiste ulatus ei ole kõigil juhtudel üheselt selge.

---

¹⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. septembri 2009. aasta direktiiv 2009/110/EÜ, mis käsitleb e-raha asutuste asutamist ja tegevust ning usaldatavusnormatiivide täitmise järelevalvet ning millega muudetakse direktiive 2005/60/EÜ ja 2006/48/EÜ ning tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2000/46/EÜ (ELT L 267, 10.10.2009).

Ungaris käsitatakse virtuaalvaluutat vara ja elektrooniliste andmetena ning seda on võimalik konfiskeerida ja arestida. Poolas ei ole virtuaalvaluuta mõiste õigusaktides määratletud ning esineb teatav ebakindlus seoses sellega, kas mitmesugused direktiivi ülevõtmise vaatenurgast asjakohased kuriteod seda hõlmavad, ehkki mõningates allikates on leitud, et virtuaalvaluuta võib kuuluda karistusseadustiku nende sätete kohaldamisalasse, millega reguleeritakse teabe, andmekandjate või andmetega seotud kuritegusid.

Paljud liikmesriigid on kõnealused määratlused üle võtnud finantsreeglite kaudu, mitte kriminaalõigusnormidega (AT, BE, BG, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, HR, HU, LT, LU, LV, SI). Mõnel juhul aga puuduvad ristviited siseriiklike õigusaktide asjaomastele sätetele, kus kuriteod on määratletud. Kolmes liikmesriigis (IT, MT, RO) on mõlemad määratlused üle võetud karistusseadustikus.

d) Infosüsteem

Artikli 2 punktis e on infosüsteemi mõiste määratletud ristviitega direktiivi 2013/40/EL artikli 2 punktile a. Kõik liikmesriigid on selle määratluse üle võtnud kooskõlas direktiiviga.

e) Arvutiandmed

Arvutiandmete mõiste on artikli 2 punktis f määratletud ristviitega direktiivi 2013/40/EL artikli 2 punktile b. Kõik liikmesriigid on artikli 2 punkti f üle võtnud kooskõlas direktiiviga.

f) Juriidiline isik

Artikli 2 punktis g on määratletud juriidilise isiku mõiste. Selle mõiste on oma õigusaktidesse üle võtnud kõik liikmesriigid peale Rootsi, kus juriidilise isiku mõistet määratletud ei ole. Kõige ligilähedasem termin, mida on ülevõtmisel kasutatud, on „ettevõtja“. Seda terminit ei ole omakorda määratletud üheski õigusaktis, doktriinis ega kohtupraktikas.

2.2. Konkreetsete kuriteod

a) Mittesularahaliste maksevahendite kasutamine pettuse eesmärgil

Direktiivi artikli 3 punkti a kohaselt peavad liikmesriigid võtma vajalikud meetmed selle tagamiseks, et kuriteona oleks karistatav varastatud või muul viisil õigusvastaselt omastatud või omandatud mittesularahalise maksevahendi kasutamine pettuse eesmärgil, kui see on toime pandud tahtlikult.

Direktiivi artikli 3 punkti a on üle võtnud 25 liikmesriiki. 25 liikmesriigist 14 liikmesriigis on direktiiv üle võetud sättega, milles käsitletakse konkreetselt mittesularahaliste maksevahendite kasutamist pettuse eesmärgil (AT, CY, ES, FI, HU, IT, LT, MT, NL, PT, RO, SE, SI, SK). Ülejäänud liikmesriigid viitavad üldisemat laadi kuritegudele, näiteks pettused ja arvutiandmete võltsimine või maksevahenditega (mis ei piirdu üksnes mittesularahaliste maksevahenditega) seotud pettused (BE, BG, CZ, DE, EE, EL, FR, HR, LU, LV, PL, SE, SK).

Horvaatia õiguses ei osutata varastatud või muul viisil õigusvastaselt omastatud maksevahendite kasutamisele ning Ungari ülevõtmisäetes mainitakse üksnes elektroonilisi mittesularahalisi maksevahendeid.

Direktiivi artikli 3 punkti b kohaselt peavad liikmesriigid võtma vajalikud meetmed selle tagamiseks, et kuriteona oleks karistatav võltsitud või järeletehtud mittesularahalise maksevahendi kasutamine pettuse eesmärgil, kui see on toime pandud tahtlikult.

Artikli 3 punkt b on enamikul juhtudel üle võetud täielikult.

15 liikmesriiki on direktiivi ülevõtmiseks viidanud mittesularahalisi maksevahendeid käsitlevatele siseriiklikele õigusnormidele (AT, CY, DE, EE, ES, FI, HR, HU, IT, LT, MT, NL, PT, RO, SI), samal ajal kui kümne liikmesriigi ülevõtmisõigusaktides käsitletakse üldisemat laadi kuritegusid, nagu vargus või pettused, või maksevahenditega, kuid mitte konkreetselt mittesularahaliste vahenditega seotud kuritegusid (BE, BG, CZ, EL, FR, LU, LV, PL, SE, SK).

- b) Kuriteod, mis on seotud materiaalsete mittesularahaliste maksevahendite kasutamisega pettuse eesmärgil

Direktiivi artikli 4 kohaselt peavad liikmesriigid võtma vajalikud meetmed tagamaks, et selle artikli punktides loetletud teod oleksid karistatavad kuriteona, kui need on toime pandud tahtlikult. Nendes punktides osutatakse järgmistele tegudele: materiaalse mittesularahalise maksevahendi vargus või muul õigusvastasel viisil omastamine (punkt a); materiaalse mittesularahalise maksevahendi pettuse eesmärgil järeletegemine või võltsimine (punkt b); varastatud või muul viisil õigusvastaselt omastatud või järeletehtud või võltsitud materiaalse mittesularahalise maksevahendi omamine selle kasutamiseks pettuse eesmärgil (punkt c); varastatud, järeletehtud või võltsitud materiaalse mittesularahalise maksevahendi endale või kellelegi teisele hankimine, sealhulgas saamine, omastamine, ostmine, edastamine, import, eksport, müük, transport või levitamine kasutamiseks pettuse eesmärgil (punkt d).

Ehkki tundub, et artikkel 4 on üle võetud enam-vähem sõnasõnaliselt, tekitab mõne liikmesriigi ülevõtmismeede küsimusi eeskätt seoses varastatud, järeletehtud või võltsitud materiaalse mittesularahalise maksevahendi endale või kellelegi teisele hankimisega pettuse eesmärgil.

- c) Kuriteod, mis on seotud mittemateriaalsete mittesularahaliste maksevahendite kasutamisega pettuse eesmärgil

Direktiivi artikliga 5 on kriminaliseeritud tegevused, mis on seotud mittemateriaalsete mittesularahaliste maksevahendite kasutamisega pettuse eesmärgil. Analüüsis tulemusena leiti, et selle artikli ülevõtmisel ei ole probleeme esinenud. Enamikul juhtudel on siseriiklik õigusnorm kohaldatav nii materiaalsete kui ka mittemateriaalsete mittesularahaliste maksevahendite suhtes. Ligikaudu pooled liikmesriikidest on artikli 5 oma õigusesse üle võtnud üldisemate sätetega (BE, BG, DE, EE, FI, HR, FR, LV, PL, SE, SK) ja enam kui pool neist on selle üle võtnud sättega, mis on konkreetselt seotud mittesularahaliste maksevahendite kasutamisega pettuse eesmärgil (AT, CY, CZ, EL, ES, HU, IT, LT, LU, NL, PT, RO, SI).

- d) Infosüsteemidega seotud pettus

Direktiivi artikli 6 kohaselt peavad liikmesriigid tagama, et raha, rahalise väärtuse või virtuaalvaluuta ülekandmine või ülekandmise põhjustamine ja seeläbi teisele isikule ebaseadusliku varalise kahju tekitamine kavatsusega tuua toimepanijale või kolmandale isikule õigusvastast varalist kasu, on karistatav kuriteona, kui see on toime pandud tahtlikult ilma sellekohase õiguseta infosüsteemi toimimise takistamise või sellesse sekkumise teel (artikli 6 punkt a) või ilma sellekohase õiguseta arvutiandmete sisestamise, muutmise, kustutamise, edastamise või sulustamise teel (artikli 6 punkt b). Kõik liikmesriigid on artikli 6 oma õigusesse üle võtnud.

e) Kuritegude toimepanemiseks kasutatud vahendid

Direktiivi artikli 7 kohaselt peavad liikmesriigid võtma vajalikud meetmed selle tagamiseks, et peamiselt artikli 4 punktides a ja b, artikli 5 punktides a ja b või artiklis 6 osutatud mis tahes kuriteo toimepanemiseks kavandatud või spetsiaalselt kohandatud seadme või vahendi, arvutiandmete või muude vahendite valmistamine, endale või kellelegi teisele hankimine või kättesaadavaks tegemine on karistatav kuriteona vähemalt siis, kui see on toime pandud kavatsusega neid vahendeid kasutada.

Valdav enamik liikmesriike on direktiivi artikli 7 oma õigusesse üle võtnud (AT, CY, CZ, DE, EE, ES, FI, FR, HR, IT, LT, LU, LV, MT, NL, RO, SE, SI, SK).

Kuus liikmesriiki on direktiivi artikli 7 üle võtnud sätetega, mis sisaldavad ristviiteid laiematele sätetele kas üldkuritegude (nagu vargus) või finantsinstrumentide ja maksevahendite kohta (BG, FI, FR, LV, SE, SK). 17 liikmesriiki on selle üle võtnud erisättega vahendite kohta, mida kasutatakse mitmesuguste direktiivis osutatud ning materiaalsete või mittemateriaalsete mittesularahaliste maksevahenditega seotud kuritegude toimepanemiseks (AT, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, HR, HU, IT, LT, LU, MT, NL, PL, RO, SI).

Paistab, et viiel liikmesriigil on ülevõtmisel esinenud probleeme (BE, BG, HU, PL, PT).

2.3. Asjaomaste kuritegudega seotud üldnormid

a) Kuriteo toimepanemisele kihutamine ja kaasaaitamine ning kuriteokatse

Direktiivi artikli 8 lõike 1 kohaselt peavad liikmesriigid tagama, et artiklites 3–7 osutatud kuritegude toimepanemisele kihutamine või kaasaaitamine on karistatav kuriteona.

Kõik liikmesriigid on selle sätte üle võtnud. Valdav enamik liikmesriikidest on direktiivi üle võtnud varem vastu võetud artikliga, milles käsitletakse kuriteo toimepanemisele kihutamist ja kaasaaitamist üldiselt (AT, BE, BG, CZ, DE, EE, EL, ES, FI, FR, HR, HU, IT, LT, LU, LV, NL, PL, PT, RO, SE, SI, SK). Kahes liikmesriigis on aga kehtestatud uus säte, mida kohaldatakse üksnes direktiivis osutatud kuritegude puhul (CY, MT).

Direktiivi artikli 8 lõike 2 esimese lause kohaselt peavad liikmesriigid tagama, et katse panna toime artiklis 3, artikli 4 punktides a, b või d, artikli 5 punktides a või b või artiklis 6 osutatud kuritegusid on karistatav kuriteona. Paistab, et selle sätte on täielikult üle võtnud kõik liikmesriigid peale BE, LU ja SI.

Ka selles küsimuses on enamik liikmesriike võtnud direktiivi oma õigusesse üle varem kehtinud sätte kaudu, mida kohaldatakse kuriteokatse suhtes üldiselt (AT, BG, CZ, EE, EL, ES, FR, HR, HU, IT, LT, LV, NL, PL, PT, SE, SK). Ülejäänud liikmesriigid on selle ette näinud eriotstarbelise ülevõtmismeetmega (CY, DE, FI, MT, RO).

Samuti peavad liikmesriigid kooskõlas artikli 8 lõike 2 teise lausega tagama, et kuriteona on karistatav vähemalt pettuse teel endale või kellelegi teisele õigusvastaselt omandatud, võltsitud või järeletehtud mittemateriaalse mittesularahalise maksevahendi hankimise (artikli 5 punkt d) katse.

Hindamise tulemusena selgus, et kahes liikmesriigis (HR, SI) võib kuriteokatse kriminaliseerimise puhul täheldada piiranguid, mida direktiiviga ette nähtud ei ole.

Kõik ülejäänud liikmesriigid on direktiivi asjaomased sätted oma õigusesse üle võtnud. Seda on tehtud kas üldiselt kuriteokatset käsitleva artikliga (AT, BE, BG, CZ, IT, EE, EL, ES, FR, HU, LT, LU, LV, NL, PL, PT, SE, SK) või eriotstarbelise ülevõtmismeetmega (CY, DE, FI, MT, RO).

b) Karistused

Artikli 9 kohaselt peavad artiklites 3–8 osutatud kuriteod olema karistatavad tulemuslike, proportsionaalsete ja hoiatavate kriminaalkaristustega ning selles on sätestatud eri kuritegude korral määratava vangistuse ülemmäär.

Ehkki liikmesriigid on direktiivi artikli 9 üldjoontes üle võtnud, tehti hindamisel kindlaks võimalikud probleemid seoses määratluse ulatusega artikli 9 lõike 2 (HR) ning artikli 9 lõike 6 (BE, CZ, HR ja HU) puhul.

Liikmesriikides eri kuritegude puhul ette nähtud karistusi on keeruline võrrelda, sest kuriteod kuuluvad nii üld- kui ka erisätete kohaldamisalasse. Liikmesriigid, kes on direktiivi üle võtnud üldkuritegusid käsitlevate sätetega, on direktiiviga keelatud teod kriminaliseerinud mitme siseriikliku õigusnormiga. See omakorda tähendab, et selle konkreetse kuriteo puhul kohaldatakse mitut maksimumkaristust ning et tegelik maksimumkaristus oleneb üksikjuhtumist, kohtute järgitavast lähenemisviisist ja karistuste kumuleerimist käsitlevatest siseriiklikest õigusnormidest. Näiteks Poolas kehtib reegel, et üht tegu saab käsitada üksnes ühe kuriteona. Kui teataval tegevusel on tunnuseid, mis vastavad kahele või enamale kriminaalõiguse sättele, peab kohus valima ühe konkreetse kuriteo. Bulgaarias peab aga kohus juhul, kui karistusseadustiku eriosa kohaselt tuleb konkreetse kuriteo eest määrata samaaegselt kaks või enam karistust, määrama iga karistuse suuruse nii, et karistuste kogum vastaks asjaomastele üldeesmärkidele.

Peale selle võib sätetes olla osutatud raskendavatele asjaoludele, mille korral võib ülemmäär olla suurem ja karistused karmimad. Seega oleneb maksimumkaristus kuriteo toimepanemise viisist. Näiteks Horvaatias on omastamist käsitleva üldsättega maksimumkaristusena ette nähtud viieaastane vangistus. Kui aga kuriteo toimepanija kasutas jõudu, on maksimumkaristus kümme aastat, ja kui ta sai teo tulemusena märkimisväärset kasu, võidakse talle määrata kuni 12-aastane vangistus. Saksamaal on materiaalsete mittesularahaliste maksevahendite järeletegemine karistatav kuni viieaastase vangistusega. Kui aga kuriteo toimepanija tegutses ärilisel eesmärgil, karistatakse teda kuni kümneaastase vangistusega.

Hindamisel selgus samuti, et enamikul juhtudel on siseriiklikes õigusaktides sätestatud määrad rangemad kui need, mis on ette nähtud direktiiviga. Vahe võib olla märkimisväärne – näiteks raha võltsimine on Bulgaarias ja Luksemburgis karistatav kuni 15-aastase vangistusega ja Poolas kuni 25-aastase vangistusega. Ainult kahes liikmesriigis on ette nähtud samad (või ligilähedased) maksimumkaristused nagu direktiivis (AT, MT).

c) Juriidiliste isikute vastutus

Hindamise tulemusena selgus, et direktiivi artikkel 10 on 16 liikmesriigis üle võetud karistusseadustikus olemasoleva üldsättega (AT, CZ, BE, BG, DE, EE, ES, FR, HR, HU, LU, LV, NL, PT, RO, SE) ning üheksas liikmesriigis seadusega, milles käsitletakse konkreetselt juriidiliste isikute vastutust direktiivi kontekstis (CY, EL, FI, IT, LT, MT, PL, SI, SK).

d) Juriidilistele isikutele kohaldatavad karistused

Direktiivi artikli 11 kohaselt peavad liikmesriigid kehtestama tulemuslikud, proportsionaalsed ja heidutavad karistused (kriminaalõiguslikud või muud trahvid) ka juriidilistele isikutele. Sellised karistused on kehtestatud kõigis liikmesriikides.

Artikliga 11 on liikmesriikidele ette nähtud võimalus kasutada juriidiliste isikute puhul mitmesuguseid konkreetseid karistusi, nagu riiklike hüvitiste või abi saamise õigusest ilmajätmine või sundlõpetamine. Kuus liikmesriiki ei ole seda direktiivi artikliga 11 ette nähtud võimalust üldse kasutanud (AT, BG, EE, FI, NL, SE). Ülejäänud 19 liikmesriiki on artikli 11 kas täielikult või osaliselt üle võtnud (BE, CY, CZ, DE, EL, ES, FR, HR, HU, IT, LT, LU, LV, MT, PL, PT, RO, SI, SK).

e) Jurisdiktsioon

Kõnealune artikkel, mis kohustab liikmesriike kehtestama jurisdiktsiooni kuritegude üle, kui need on toime pandud liikmesriigi territooriumil või selle liikmesriigi kodaniku poolt, on karistusseadustiku või kriminaalmenetluse seadustiku üldsätetega üle võetud kõigis liikmesriikides. Seepärast on territoriaalsuse põhimõte ja kodakondsuse olemasolu põhimõte üldkohaldatavad ega kehti ainuüksi direktiiviga reguleeritavate kuritegude suhtes. Lisaks on artikkel 12 Küprosel üle võetud pettuse ja mitterahaliste maksevahendite võltsimise vastast võitlust käsitleva seadusega ja Portugalis küberkuritegevuse vastase seadusega.

Artikli 12 lõike 1 punktid a ja b on üle võetud kõigis liikmesriikides.

Artikli 12 lõike 3 kohaselt võivad liikmesriigid kehtestada jurisdiktsiooni sellise artiklites 3–8 osutatud kuriteo suhtes, mis on pandud toime väljaspool tema territooriumi, sealhulgas kui a) kuriteo toimepanija peamine elukoht asub tema territooriumil; b) kuritegu on toime pandud tema territooriumil asutatud juriidilise isiku kasuks või c) kuritegu on toime pandud tema kodaniku vastu või isiku vastu, kelle peamine elukoht asub tema territooriumil. Artikli 12 lõike 3 punktiga a ette nähtud võimalust on kasutanud 14 liikmesriiki (BE, CY, CZ, DE, EL, ES, FI, HR, LT, LV, MT, NL, SE, SK). Artikli 12 lõike 3 punkti b on üle võtnud 12 liikmesriiki (BE, CY, CZ, EL, FI, LV, MT, NL, PL, PT, SI, SK) ja 16 liikmesriiki (AT, BG, CY, CZ, DE, EE, EL, FI, FR, HR, HU, LV, MT, RO, SE, SI) on laiendanud oma jurisdiktsiooni kooskõlas artikli 12 lõike 3 punktiga c. Mis puudutab punkti c, siis on BG, DE, EE, HU, RO ja SI kehtestanud jurisdiktsiooni väljaspool liikmesriigi territooriumi toime pandud kuriteo suhtes juhul, kui kuritegu on toime pandud (üksnes) tema kodaniku vastu, st välja on jäetud isikud, kelle peamine elukoht asub liikmesriigi territooriumil. Austrias kehtib nõue, et isik võetakse välismaal toime pandud kuriteo eest Austria kriminaalõigussüsteemis vastutusele juhul, kui kuriteo toimepanija ja ohver on austerlased. CY, CZ, EL, FI, LV ja MT on kasutanud kõiki kolme artikli 12 lõike 3 sätetega ette nähtud võimalust.

2.4. Tegevusküsimused

a) Tulemuslik uurimine ja koostöö

Üheski liikmesriigis ei ole artiklites 3–8 osutatud kuritegude uurimisel ja süüdistuste esitamisel kasutatavatele uurimismeetmetele sõnaselgelt osutatud direktiivi ülevõtvates õigusaktides, vaid pigem üldisemates õigusaktides, näiteks kriminaalmenetluse seadustik. Võimalus kasutada uurimismeedet teatava juhtumi puhul oleneb enamasti sellest, mis kuriteoga on tegemist. Nagu on juba mainitud direktiivi vastavas sättes, on organiseeritud kuritegevuse või muude raskete kuritegude tõkestamisel kasutatavad uurimismeetmed seega kättesaadavad ka direktiivis osutatud kuritegude uurimiseks ja nende eest süüdistuste esitamiseks. Teatavate uurimismeetmete erakorraline laad ja asjaolu, et meetmed peavad olema proportsionaalsed kuriteoga, on peamiselt ette nähtud asjaomaste õigussätete ja/või põhiseadusega.

Vastavalt direktiivi artikli 13 lõikele 2 peaks artiklites 3–8 osutatud kuritegudega seotud teave kõnealuseid kuritegusid uurivate või nendega seoses süüdistusi esitavate asutusteni jõudma ilma põhjendamatu viivitusega. Teisisõnu peaks õiguskaitseasutustel ja muudel pädevatel asutustel olema õigeaegne juurdepääs asjakohasele teabele, et uurida direktiivis osutatud kuritegusid ja esitada nende põhjal süüdistusi (põhjendus 22). Sageli on kriminaalmenetluse seadustikuga ette nähtud mitmesugused teatamissüsteemid, et (direktiivi artiklites 3–8 osutatud) kuritegudest oleks võimalik tõhusalt ja kiirelt teatada. Sellised teatamissüsteemid võivad muu hulgas olla avalik-õiguslike ja avaliku sektori asutuste teatamiskohustus, rikkumistest teatamise süsteem, kaebuste esitamise menetlus, makseteenuse pakkujate kohustus teatada tõsistest tegevust või turvalisust mõjutavatest intsidentidest ja eraisikute õigus intsidentidest teatada. Selleks et turvaintsidentidest saaks asjaomastele asutustele võimalikult kiiresti teatada (sh rasketest kuritegudest, nt maksevahendi ebaseaduslik omandamine, järeletegemine ja muutmise), võivad samuti olla kehtestatud teatavad konkreetsemad seadused. Sellistest seadustest teatasid järgmised riigid: AT, CZ, LT, FI, MT ja PT.

Tingimus, et esitatud teave peab asjaomaste asutusteni jõudma „ilma põhjendamatu viivitusega“, ei ole enamasti sõnaselgelt üle võetud.

b) Teabevahetus

Liikmesriikide õiguskaitseasutuste teabevahetust kuritegude (sh direktiivi artiklites 3–8 osutatud kuritegude) uurimise ja süüdistuste esitamise eesmärgil on võimalik hõlbustada operatiivsete kontaktpunktide abil (põhjus 26). Direktiivi artikli 14 lõike 1 esimese lause kohaselt peavad liikmesriigid tagama, et sellised kontaktpunktid loouakse ja et need on kättesaadavad ööpäevaringselt seitse päeva nädalas. Teise lausega on liikmesriikidele pandud kohustus tagada selliste menetluste olemasolu, mis võimaldavad viivitamata tegeleda kiireloomuliste abitaotlustega; vastus tuleb anda hiljemalt kaheksa tunni jooksul ning märkida tuleb vähemalt see, kas taotlusele vastatakse, vastuse vorm ja eeldatav vastamise aeg.

Järgmised liikmesriigid on direktiivis kirjeldatud eesmärgil kasutusele võtnud olemasoleva operatiivse kontaktpunkti: AT, BE, CY, EE, EL, ES, FR, HU, IT, LT, LV, NL, PL, PT, SE.

Ülevaade loodud kontaktpunktidest on esitatud tabelis 1. Järgmiste riikide puhul kontaktpunkte ei tuvastatud: BG, CZ, LU, SI, HR.

Tabel 1. Operatiivsed kontaktpunktid

Liikmesriik	Kontaktpunkt	Liikmesriik	Kontaktpunkt
AT	Föderaalne kriminaalpolitseiamet	EE	Justiitsministeerium
Belgia	Politsei operatiivteabe direktoraat	FI	Riiklik luureamet
BG	Ei ole asjakohane	FR	Kriminaalpolitsei keskdirektoraadi rahvusvaheliste suhete osakond
CY	Küprose politsei	HR	Ei ole asjakohane
CZ	Ei ole asjakohane	HU	Rahvusvahelise kriminaalkoostöö keskus (NEBEK)
DE	16 liitvabariigi kriminaalpolitseiametit ja föderaalne kriminaalpolitseiamet – kesksed küberkuritegevuse kontaktpunktid	MT	Malta politsei
EL	Kreeka politsei (rahvusvahelise politseikoostöö osakond)	ES	Hädaolukordade koordineerimisüksus
IT	Rahvusvahelise politseikoostöö teenistuse rahvusvaheliste toimingute üksus	NL	Riiklik rahvusvahelise õigusabi keskus (LIRC)
LT	Leedu siseministeeriumi politseiameti politseijõudude juhtbüroo teine üksus ja Leedu kriminaalpolitsei büroo rahvusvaheliste suhete amet	PL	Politsei peakorter
LV	Riiklik politsei	PT	Kriminaalpolitsei
RO	Peaprokuratuur, kriminaalasjade menetlemise ja kriminaaluurimise osakond	SE	Politseiamet
SI	Ei ole asjakohane	SK	Slovakkia Vabariigi politseijõudude presiidiumi kriminaalpolitsei büroo

Direktiivi artikli 14 lõike 1 teist lauset on praktikas rakendatud mõnes liikmesriigis. Kiireloomuliste taotluste korral kohaldatavate menetluste kohta ei õnnestunud saada teavet järgmiste liikmesriikide puhul: BE, BG, CZ, LV, RO, FR, HR, LU, NL, PL, SE, SK.

c) Kuritegudest teatamine

Liikmesriikidel on ühtlasi kohustus teha kättesaadavaks asjakohased teabekanalid. Kanalid, mille kaudu saab teatada pettusekahtlustest või võimalikest kuritegudest laiemalt, saab luua seadusandlike aktidega. Paljudes liikmesriikides on teatavatesse kategooriatesse kuuluvatel (füüsilistel ja juriidilistel) isikutel kohustus kuritegudest teatada (mis on suuresti kooskõlas artikli 15 lõikega 2), samal ajal kui ohvrid ja kõrvalseisjad võivad kuriteost teatada, kuid ei ole selleks kohustatud. Neid õigussätteid täiendab enamasti praktiline rakendamine.

Kõigis liikmesriikides saab esitada kirjalikke või suulisi teateid politseile ja/või kohtule. Lisaks on mõnes liikmesriigis loodud täiendavad teabekanalid.

Austria föderaalõigusega on ette nähtud mitmesugused teatamissüsteemid, et direktiivi artiklites 3–8 osutatud kuritegudest oleks võimalik tõhusalt ja kiirelt teatada: 1) avalik-õiguslike ja avaliku sektori asutuste teatamiskohustus; 2) majandusküsimuste ja korrupsiooni prokuratuuri süsteem rikkumistest teatamiseks; 3) finantsinspektsiooni süsteem rikkumistest teatamiseks; 4) makseteenuse pakkujate kohustus teatada tõsisest tegevust või turvalisust mõjutavatest intsidentidest. Föderaalses kriminaalpolitseiametis on asutatud spetsiaalne küberkuritegudest teatamise büroo. Peale selle teeb föderaalne siseministerium föderaalsete kaubanduskojaga koostööd ning selle tulemusena levitatakse mitmesugust reklaamposti ja teavet kampaaniate korras, et motiveerida ja julgustada avalikkust asjaomastest õigusrikkumistest teada andma.

Belgias on pettuste, petuskeemide ja kelmuste ohvritele olemas ühtne kontaktpunkt, mida haldab majandusministerium. Peale selle on õigusnormide alusel loodud rikkumistest teatamise kanal, mille kaudu saab finantsteenuste ja -turgude ametile esitada kaebusi krediidi- või investeerimistoodete ja -teenuste kohta.

Küprosel vastutavad asjakohaste teatamis- ja teabevahetuskanalite loomise eest Küprose politsei koos Küprose keskpanga ning võrgu- ja infosüsteemide turvalisuse ametiga, kes on seadusandliku meetme alusel määratud riiklikeks pädevateks asutusteks selles valdkonnas.

Tšehhi Vabariigis on teatamiskohustus riigiasutustel.

Saksamaal peavad kohustatud isikud viivitamata teatama kahtlastest tehingutest. Peale selle on föderaaltasandil võetud muid kui seadusandlikke meetmeid, näiteks institutsiooniline avaliku ja erasektori partnerlus direktiivi artiklites 3–8 osutatud kuritegude avastamiseks, ennetamiseks, uurimiseks ja nendega seoses süüdistuste esitamiseks ning teabevahetusplatvorm.

Kreekas on üldiste teabekanalite kõrval olemas valitsuse loodud veebipõhine riigiteenus, mille abil kodanikud saavad esitada otse kaebusi seoses internetis toime pandud kuritegudega. Samuti peavad krediidiasutused ja teised makseteenuse pakkujad teatama Kreeka keskpangale (kes on pädev kõnealuseid kaebusi menetlema) kõigist pettusejuhtudest kohe nende ilmnemisel.

Hispaanias on lisaks üldistele kuritegudest teatamise kanalitele võimalik kasutada Hispaania keskpanga ja riikliku küberturvalisuse instituudi koostöös pakutavat teabekanalit.

Itaalia õigusaktides on õigeaegne teabevahetus tagatud sellega, et kriminaalpolitsei edastab omal algatusel või kaebuse või hagi alusel kogutud teabe kuriteo kohta peaprokurörile. Teabe jagamist edendatakse ka digiplatvormide abil.

Leedus saab direktiivi artiklites 3–8 osutatud kuritegudest teatada mitme kanali kaudu: veebisaidil (e-politsei portaal), üldisele hädaabinumbri 112 helistades, kohapeal, e-posti teel, tekstisõnumi ja e-politsei mobiilirakenduse kaudu ning muude automaatvahendite abil. Makseteenuse pakkujad, finantsasutused ja teised kohustatud isikud, Leedu keskpang ja finantskuritegude uurimise teenistus on kohustatud teatama pädevatele õiguskaitseasutusele põhjendatud kahtlustest seoses kuritegude ja/või muude õigusvastaste tegudega.

Luksemburgis on kättesaadav veebisait selgitustega selle kohta, kuidas pettustest teatada. Finantssektori järelevalve komisjon on kehtestanud finantspettuste tuvastamist käsitlevad suunised ning nõuab samuti, et kõik tema järelevalve all olevad asutused teataksid võimalikult kiiresti kõigist pettustest ja väliste arvutirünnakutega seotud intsidentidest.

Rumeenias on teatamiskohustus avalikel teenistujatel ja avaliku sektori asutustes juhtivatel ametikohtadel töötavatel isikutel, üldhuviteenuseid osutavatel isikutel ning kontrolli- ja järelevalveasutustes töötavatel isikutel.

Sloveenias kehtib kuriteost teatamise kohustus kõigi riigiasutuste ja avalikku võimu teostavate organisatsioonide suhtes.

Prantsusmaal on õigusaktiga loodud platvorm Perceval, mille kaudu saavad ohvrid teatada pangakaartidega seotud pettustest ja võltsimistest. Sarnane platvorm on olemas küberkuritegudest teatamiseks. Peale selle kohaldatakse karistusi kõigi (füüsiliste ja juriidiliste) isikute suhtes, kes ei ole võtnud viivitamata meetmeid, et kuritegu takistada; seega on teatamiskohustus üldkohaldatav.

Ungaris on kuritegudest teatamise kohustus kehtestatud üksnes ametnikele, avalikele teenistujatele ja avalik-õiguslikele kutseorganitele. Ungari keskpang innustab finantsasutusi teatama pettusekahtlustest panga veebisaidil esitatava arvamuse kaudu.

Maltal peaksid eeskätt finantsasutused mittesularahaliste maksevahenditega seotud pettuse ja võltsimise kahtlustest teavitama riiklikku kontaktpunkti.

Portugalis on seadusjärgse rikkumistest teatamise kanali kõrval olemas küberkuritegudest teatamise süsteem, kus saab lingile klõpsates saata e-kirja otse pädevatele asutustele.

Rootsis saab teatavat liiki kuritegudest, nt krediitkaardipettustest teatada ka politsei e-teenuse kaudu. Samuti peavad pangandus- ja finantssektoris tegutsejad teatama politseile kahtlasest tegevusest, mis võib olla seotud rahapesu või terrorismi rahastamise juhtumitega, või muul viisil kuritegelikult teel saadud varast. Peale selle toimub pangandus- ja finantssektoris osalejate ning politsei riikliku pettustevastase keskuse vahel pidev dialoog.

Slovakkias on õigusnormides sätestatud nõue (ja vastav kord), mille alusel on avaliku sektori asutused ja teised juriidilised isikud kohustatud viivitamata teatama kuritegudest õiguskaitseasutustele. Samuti kohaldatakse kohustatud isikute ja eeskätt pankade suhtes teatamiskohustusi seoses rahapesuga.

Madalmaades ja Poolas rakendatakse direktiivi artiklit 15 aga mitteseadusandlike meetmetega. Mittesularahaliste maksevahenditega seotud pettustest saab ametivõimudele teatada politsei infotelefoni ja veebisaidi kaudu. Samuti innustab Madalmaade valitsus finantsasutusi ja muid juriidilisi isikuid teatama igasugustest pettusekahtlustest. Näiteks on sel eesmärgil kõigis Madalmaade politseiüksustes olemas finantspettuste *front office*'i üksus. Lisaks on neli suuremat panka ja ICS (International Card Services) sõlminud politseiga kokkuleppe, mille eesmärk on võidelda ühiselt (panga)pettuste ja andmepüügi vastu. Poolas saab kuritegudest teatada ööpäevaringselt ja seitsmel päeval nädalas kõigile politseiüksustele. Arvutitehnoloogia abil toime pandud kuritegude olemust arvestades on ühtlasi võimalik võtta otse ühendust spetsialiseerunud tegevusüksusega politsei peakorteris. Selleks et tagada võimalikult kiire koostöö pangandussektoriga, on loodud kanal küberkuritegevuse vastase büroo (politsei peakorter) ja pangandussektori turvalisuse keskuse (Poola pankade liit) koostööks.

Direktiivi artikli 15 lõiget 2 ei ole üle võetud järgmistes riikides: BG, EE, HR.

2.5. Ohvrite abistamine ja ennetusmeetmed

a) Ohvrite abistamine ja toetamine

Direktiivi artikli 16 lõikega 1 tagatakse abi ja tugi füüsilistele ja juriidilistele isikutele, kelle isikuandmeid on väärkasutatud. Sealhulgas tuleks neile anda a) spetsiifilist teavet ja nõu selle kohta, kuidas kaitsta ennast nimetatud kuritegude negatiivsete tagajärgede eest, ning b) loetelu asjakohastest institutsioonidest, kes tegelevad identiteediga seotud kuritegude eri tahkude ja ohvriabiga.

Samamoodi tuleks juriidilistele isikutele, kes on direktiivi artiklites 3–8 osutatud kuritegude ohvrid, anda teavet järgmise kohta: a) kaebuste esitamise menetlused; b) õigus saada juhtumi kohta teavet; c) kättesaadavad kaebuste esitamise menetlused juhul, kui pädev asutus ei austa kriminaalmenetluse raames ohvri õigusi, ning d) kontaktandmed teabe vahetamiseks oma juhtumi kohta (direktiivi artikli 16 lõige 3).

Enamiku liikmesriikide kriminaalmenetluse seadustik sisaldab ohvrid ja nende õigusi käsitlevaid õigusnorme, sealhulgas teatavaid erisätteid selle kohta, et ohvritel on õigus saada menetluse ajal teavet ja abi, õigus nõustamisele ja õigus esitada kaebusi. Paljudel juhtudel on kriminaalmenetluse seadustikus sätestatud täiendatud direktiivi ülevõtmiseks vastu võetud õigusaktiga. Enamasti on kriminaalmenetluse seadustikus või muus õigusaktis kehtestatud eraldi õigussätteid juriidiliste isikute kohta. Peale selle abistatakse ja toetatakse direktiivi artiklites 3–8 osutatud kuritegude ohvrid mitmesuguste teabekampaaniate, teabelehtede, eriotstarbeliste veebisaitide, ringkirjade jms abil. Nii on see järgmistes riikides: AT, BE (seoses artikli 16 lõikega 1), CY, CZ, DE, IT, LT, LU (seoses artikli 16 lõikega 1), LV (seoses artikli 16 lõikega 3), RO, SI (seoses artikli 16 lõikega 3), EE, FI (seoses artikli 16 lõikega 1), FR (seoses artikli 16 lõikega 1), HR, HU, NL, PL (seoses artikli 16 lõikega 3), PT, SE ja SK. Direktiivi artikli 16 lõiget 1 ega/või artikli 16 lõiget 3 ei ole sõna-sõnalt või peaaegu sõna-sõnalt üle võetud üheski liikmesriigis peale Malta.

Direktiivi artikli 16 lõike 1 punktis b osutatud ohvriabiga tegelevate akrediteeritud nõustamisasutuste loetelu on enamasti kättesaadav internetis ja sellega rakendatakse seda sätet praktikas.

b) Ennetusmeetmed

Ennetusmeetmeid käsitleva artikli 17 kohaselt peavad liikmesriigid võtma sobivaid meetmeid, näiteks teavitus- ja teadlikkuse suurendamise kampaaniad või teadus- ja haridusprogrammid. Käesolev punkt põhineb liikmesriikidelt komisjonile edastatud teabe hindamisel, samuti kasutati ennetusmeetmete kindlakstegemiseks avatud lähtekoodiga tarkvaral põhinevaid internetiuuringuid. Nagu on osutatud allpool tabelis 2, on kindlakstehtud ennetusmeetmed põhiliselt seotud küberkuritegevuse ja võrgupettustega. Mõnes riigis edastatakse ka teavet pettuste ennetamise kohta; enamasti teeb seda politsei.

Tabel 2. Ennetusmeetmed

Liikmesriik	Meetmed
AT	Föderaalpolitsei avaldab oma veebisaidil ja sotsiaalvõrgustikes korrapäraselt teavet selle kohta, kuidas end pettuste eest kaitsta. Koostööd sidusrühmadega (nt kaubanduskoda) toetatakse ja viiakse ellu e-kaubanduse projektide raames.
BE	Eri veebisaidid, kus on esitatud nõuanded / teadlikkuse suurendamiseks ette nähtud materjalid, nt Belgia küberturvalisuse keskuse hallatavad saidid. Internetiuuringute käigus tehti kindlaks teatav koostöö sidusrühmadega, nt on finantssektori esindusorganisatsioon teinud koostööd Brüsseli prokuratuuriga (<i>parquet</i>), et töötada välja teadlikkuse suurendamise materjale.
BG	2021. aastal käivitas pangaliit kampaania, et võidelda rahamuulade vastu Bulgaarias; seda viivad koostöös ellu organiseeritud kuritegevuse vastase võitluse peadirektoraat ja prokuratuur. Samuti on peadirektoraat käivitanud andmepüügistase kampaania.
CY	Politsei küberkuritegevusevastane osakond avaldab oma veebisaidil teavet ja nõuandeid näiteks selliste küsimuste kohta nagu digipettused, samuti teavet eelseivate ürituste kohta (nt teadlikkuse suurendamise kampaaniad). Ühe näitena võib tuua infoturbealase teabekampaania, mida viivad ellu politsei, keskpang, pangaliit ja digiturbeamet.
DE	Föderaalpolitsei on oma veebisaidil avaldanud ülevaate meetmetest, mille eesmärk on tagada institutsionaalne avaliku ja erasektori partnerlus direktiivi kohaldamisalasse kuuluvate kuritegude avastamiseks, ennetamiseks, uurimiseks ja nendega seoses süüdistuste esitamiseks, nt BKA, föderaalne infoturbeamet (BSI) ja German Competence Centre against Cyber Crime e.V. (G4C, finantsasutuste ja IT-turbe sektoris tegutsevate ettevõtjate ühendus) vaheline partnerlus. Samuti algatas BKA konverentsisarja Cybercrime Conference C ³ ametiasutuste, ettevõtjate, teadlaste ja poliitikute vaheliseks aruteluks. G4C koostab ka teabebrošüüre ja korraldab koolitusi. BKA osaleb liiduvabariikide ja föderaalsetel tasandil võetavates küberkuritegevuse valdkonna ennetusmeetmetes, on loonud võrgustiku koos teiste politseiasutuste ning muude asutuste ja organisatsioonidega (sidusrühmad) ning tugevdab koostööd, eelkõige päevakajaliste küsimuste puhul.
FR	Siseministeerium avaldab teavet küberkuritegevuse ennetamise kohta. Platvormidel, kus saab teatada küberkuritegevusest, levitatakse ennetusteavet ning sellega tegeleb ka riikliku politsei teabe- ja kommunikatsiooniteenistus (SICoP). Muude näidete hulgas on Prantsusmaa keskpanga avaldatud asjakohased suunised ning pettustevastase võitluse riikliku rakkerühma (mis koondab eri haldus- ja täitevasutusi) avaldatud juhend.
EL	Küberkuritegevuse vastase võitluse osakond ja politsei peakorter tegelevad aktiivselt sellega, et suurendada telekampaaniate, harivate loengute ja internetis avaldatava teabe abil teadlikkust ja vähendada pettuse ohvriks langemise ohtu.
ES	Hispaania riiklik küberturvalisuse instituut ja maksuamet avaldavad oma veebisaitidel asjakohast teavet, et ennetada andmepüüki, lunavararünnakuid jms ärikeskkonnas.
HR	Siseministeerium avaldab internetis teavet võrgupettuste kohta ja haldab pettustevastasele võitlusele ja arvutiturbele keskenduvat YouTube'i kanalit, kus avaldatakse küberpettuste teemalisi videoid.
IT	Maksevahenditega seotud pettuste ennetamisega tegeleb rahandusministeerium, kes juba edendab mitmesuguseid kohaliku tasandi algatusi koostöös kohalike omavalitsuste ja ülikoolidega ning korraldab rahavõltsimise ennetamiseks seminare ja õpikodasid asjaomastele isikutele, sealhulgas kodanikele.
LT	Ennetusmeetmete kohta leiab teavet kommunikatsiooniameti hallatavalt võrgupettuste teemaliselt veebisaidilt ning politsei veebisaidilt võrgupettuste kõige levinumate vormide kohta. Lisaks on küberkuritegevuse vastase võitluse riikliku strateegia üks eesmärke tugevdada küberkuritegevuse ennetamist ja selle vastu võitlemist, eeskätt arendades õiguskaitseasutuste ja sidusrühmade tõhusat koostööd.
LV	Finants- ja kapitaliturgude komisjon on välja töötanud mitmesugused veebipõhised vahendid, et anda teavet ja juhiseid finantsstabiilsuse ja pettustega seotud küsimuste kohta. Peale selle on

	korraldatud eri kampaaniaid koostöös politsei ja tarbijaõiguste kaitse keskusega.
NL	Kehtestatud on teatavad meetmed, nt Madalmaade valitsuse toetatav Fraudehelpdesk (pettusteteemaline abiliin). Fraudehelpdeskile saab teatada petturlikust tegevusest ja see on osa riigi osalusega sihtasutusest SAFECIN (Stichting Aanpak Financieel-Economische Criminaliteit in Nederland), mis tegeleb finants- ja majanduskuritegevuse vastase võitlusega Madalmaades.
SE	Pangandus- ja finantssektoris osalejate ning politsei riikliku pettustevastase keskuse (NBC) vahel toimub pidev dialoog. Peale selle teeb NBC koostööd (sh kuritegevuse ennetamise eesmärgil) nt e-kaubanduse valdkonnas tegutsejatega. Nendes kontaktides rõhutatakse vajadust teatada pettustest politseile.

Kümne liikmesriigi (CZ, EE, FI, HU, MT, PL, PT, RO, SI, SK) puhul ei leitud teavet asjakohaste ennetusmeetmete ja praktilise rakendamise kohta, ehkki Maltas ja Rumeenias on kõnealune kohustus õigusaktides kajastatud ning seejuures täpselt järgitud direktiivi sõnastust.

3. Kokkuvõte ja edasised sammud

Tänu direktiivile on tehtud märkimisväärseid edusamme, et kriminaliseerida mittesularahaliste maksevahenditega seotud pettused ja võltsimised võrreldaval tasemel kõikides liikmesriikides. See omakorda lihtsustab seda liiki kuritegusid uurivate õiguskaitseasutuste piiriülest koostööd. Liikmesriigid on muutnud karistusseadustikke ja muid asjakohaseid õigusakte, lihtsustanud menetlusi ja võtnud kasutusele koostöökavad või neid täiendanud. Komisjon tunnustab liikmesriikide suuri jõupingutusi direktiivi ülevõtmisel.

Siiski saaks direktiivi kõiki võimalusi paremini ära kasutada, kui liikmesriigid rakendaksid kõiki selle sätteid täielikult. Senisest analüüsist nähtub, et liikmesriigid peaksid parandusmeetmeid võtma eeskätt järgmiste sätete puhul: artikli 2 punkt d, kus on määratletud virtuaalvaluuta mõiste; artikkel 7 kuritegude toimepanemiseks kasutatavate vahendite kohta; artikli 8 lõige 2 kuriteokatse kohta; artikli 9 lõige 6, milles käsitletakse füüsilistele isikutele ettenähtud karistusi juhul, kui kuritegu on toime pandud kuritegeliku organisatsiooni raames; artikkel 14 teabevahetuse kohta ning artikkel 16 ohvrite abistamise ja toetamise kohta.

Komisjon toetab liikmesriike direktiivi rakendamisel ka edaspidi. Konkreetsemalt avaldatakse 2023. aastal sihtotstarbeline konkursikutse.

Komisjon on võtnud endale ülesandeks tagada, et direktiivi ülevõtmine viiakse lõpuni kõikjal ELis ja selle sätteid rakendatakse korrektselt. Selle raames jälgitakse, et riiklikud meetmed oleksid kooskõlas direktiivi vastavate sätetega. Vajaduse korral kasutab komisjon oma aluslepingute kohaseid täitmise tagamise volitusi rikkumismenetluste kaudu.